

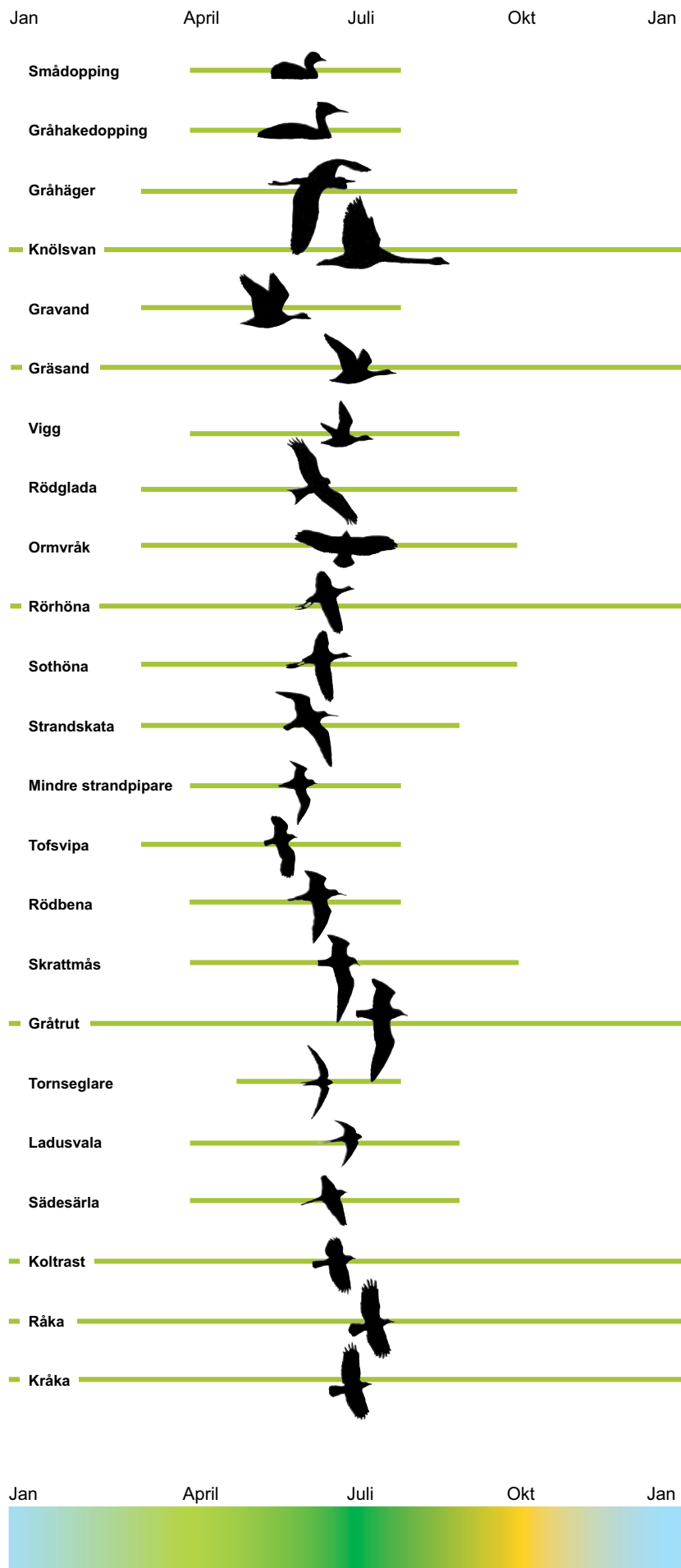
– följ fågelåret i dammen

Sträckande och häckande fåglar vid dammen. Vissa gör blötsvisiter under vår- och höstflytten, andra stannar vår och sommar för att skaffa ungar. Några tuffingar är kvar hela vintern.

Ordlista

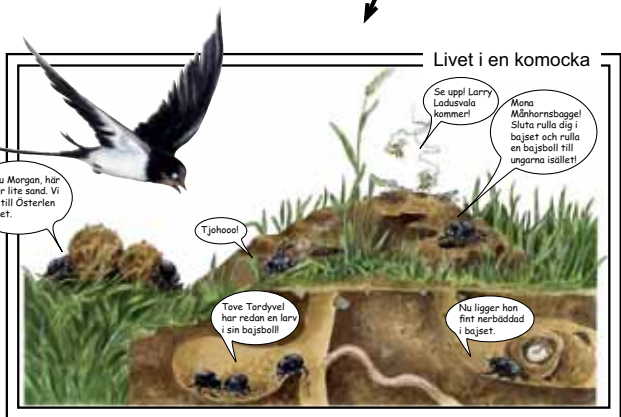
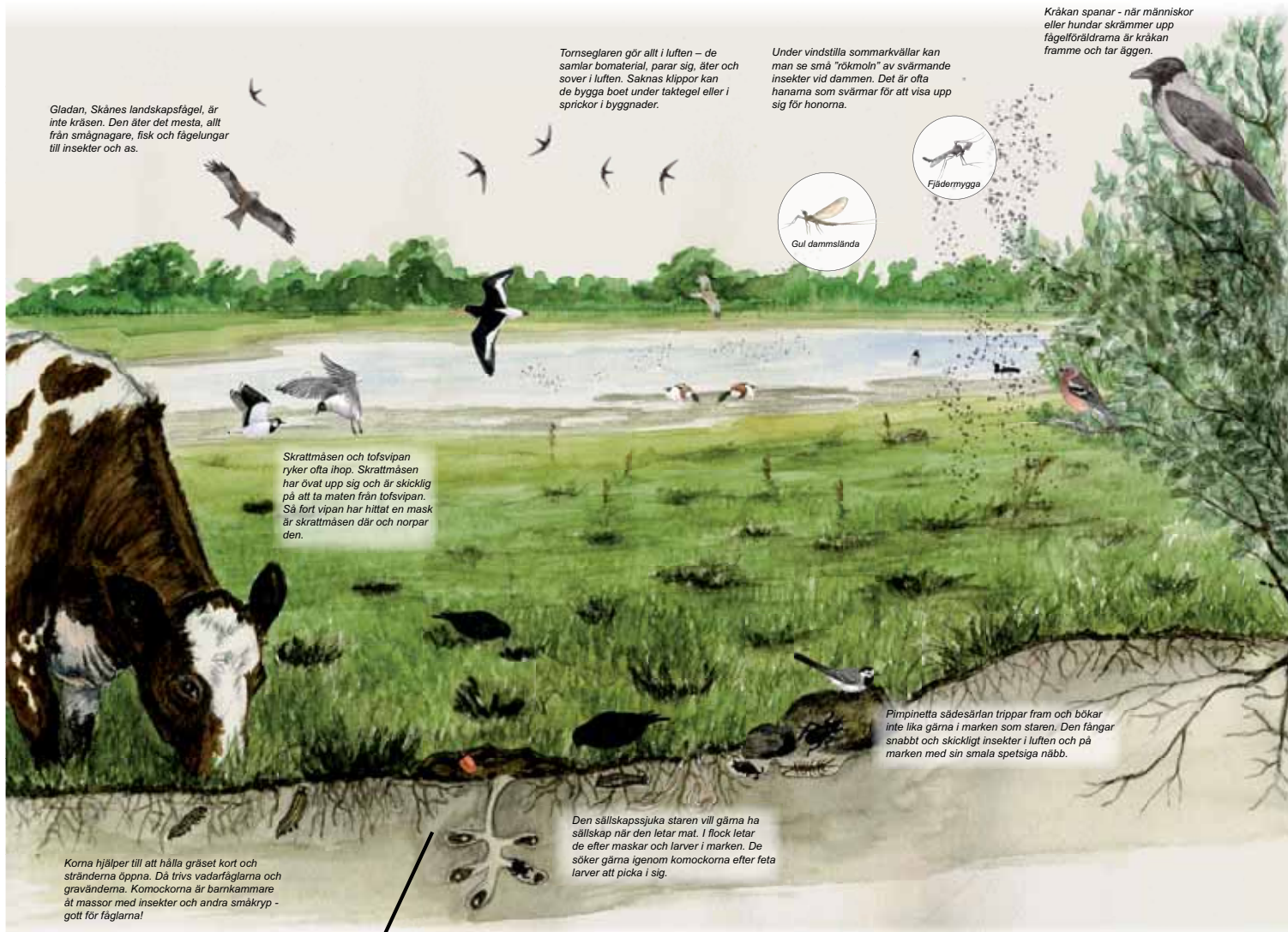
Sträckande fåglar = flyttande fåglar

Häckande fåglar = fåglarna får ungar

Betande kor lockar fåglar

Kornas betande mular och klövarnas tramp håller dammens stränder öppna och gräset kort så att vadarfåglar, gravänder och starar kan leta maskar och andra godsaker.

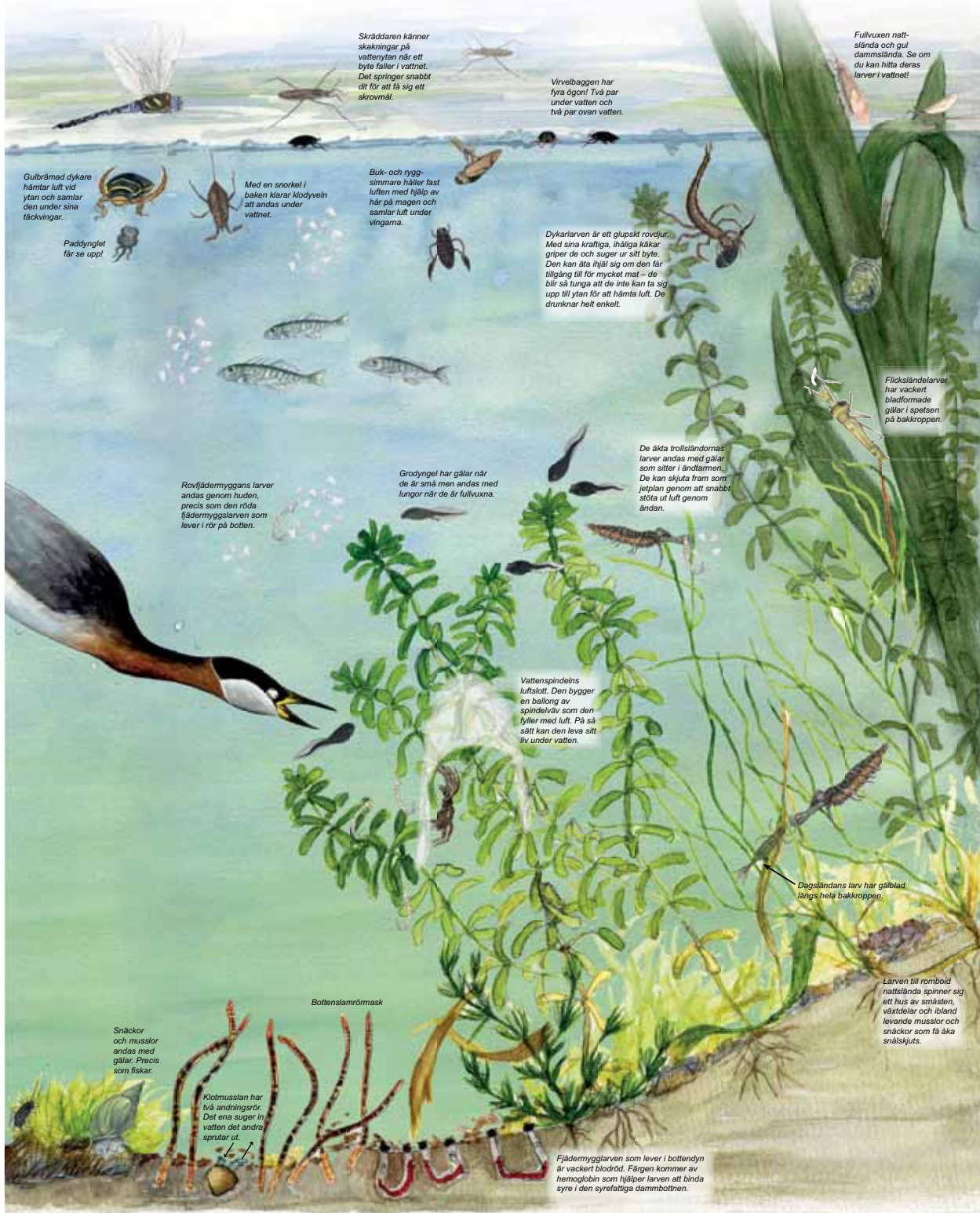
Många är de som lever av bajs. Det kan finnas upp emot 1000 individer i en komocka!
 Torrdyveln och mänhornsbaggen gräver bon under mockan och drar ner dyngan till sina larver.
 Dyngflugehanen patrullerar vid en nylagd komocka. När honan känner doften av den fräska mockan kommer hon flygande och rövas bort av dyngflugehanen. De parar sig och efter det vaktar han henne noga till hon har lagt äggen i den fräska komockan.

Varför ser de ut som de gör?

<p>Gång- och gripfot – staren går istället för att hoppa fram på marken som fåglar med renodlad gripfot gör.</p> <p>Stare</p>	<p>Gripfot – en lång baktå som kan gripa om en smal gren.</p> <p>Bofink</p>	<p>Klångfot – korta svaga ben och fyra små framåtriktade tår som kan klänga sig fast på lodräta ytor</p> <p>Tornseglare</p>	<p>Jakt- och gripfot – med sina starka vassa klor kan den hålla fast sitt byte.</p> <p>Glada</p>
<p>Bänder – Staren har en spetsig näbb och kraftiga käkmuskler. Den sticker ner näbben i jorden och bänder upp hålet för att lättare få med sig sina byten.</p>	<p>Knäcker och klyver – kraftiga käkmuskler som kan knäcka frön. Övemäbben har en fåra där fröet hålls på plats medan undermäbben har en skärande kant som kan klyva fröet.</p>	<p>Dammsugare – ett brett gap med svaga käkmuskler. Den flyger med öppet gap och dammsuger luften på insekter.</p>	<p>Köttkrok – en stark krokig näbb att silta loss köttbitar med.</p>

Småkrypen lever livet i vattnet

Det finns mycket spännande liv som döljer sig under och på ytan i en fågeldamm! De små vattendjuren har häftiga och effektiva sätt att skaffa sig mat. Och hur andas de under vatten? Jo, de kan använda hår, snorkel och luftslopp! Det gäller att se upp för fåglarna - de tycker om vattnets småkryp.

Ströddaren känner skakningar på vattenytan när ett byte faller i vattnet. Det springer snabbt dit för att få sig ett skrovsmål.

Virvelbaggen har fyra ögon! Två par under vatten och två par ovan vatten.

Fullvuxen nattslända och gul dammslända. Se om du kan hitta deras larver i vattnet!

Guilbrämardykare hämtar luft vid ytan och samlar den under sina täckvingar.

Padddynglet får se upp!

Med en snorkel i baken klarar klodyveln att andas under vattnet.

Buk- och ryggsimmare håller fast luften med hjälp av hår på magen och samlar luft under vingarna.

Dykarlarven är ett glupskt rovdjur. Med sina kraftiga, ihåliga käkar griper de och suger ur sitt byte. Den kan äta ihjäl sig om den får tillgång till för mycket mat - de blir så tunga att de inte kan ta sig upp till ytan för att hämta luft. De drunknar helt enkelt.

Flicksländelarver har vackert bladformade gälar i spetsen på bakkroppen.

De äkta trollsländornas larver andas med gälar som sitter i ändtarmen. De kan skjuta fram som jetplan genom att snabbt slöta ut luften genom ändan.

Grodyyngel har gälar när de är små men andas med lungor när de är fullvuxna.

Rovfjädemygglarver andas genom huden, precis som den röda fjädermygglarven som lever i rör på botten.

Vattenspindelns luftslopp. Den bygger en ballong av spindelväv som den fyller med luft. På så sätt kan den leva sitt liv under vatten.

Dagsländans larv har gäblad längs hela bakkroppen.

Larven till romboid nattslända spinner sig ett hus av smånsten, växtdelar och ibland levande musslor och snäckor som få äta snäkskjüte.

Snäckor och musslor andas med gälar. Precis som fiskar.

Klotmusslan har två andningsrör. Det ena suger in vatten det andra sprutar ut.

Bottenlamrörmask

Fjädermygglarven som lever i bottendyn är vackert blodröd. Färgen kommer av hemoglobinen som hjälper larven att binda syre i den syrefattiga dammbotten.

Så här stora är småkrypen

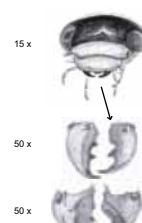
Rätta mun efter matsäck

Skinnbaggar, som klodyvel, ströddare, ryggsimmar, buk- och ryggsimmar, har en tvåpigg **sup- och sticksnabel**. Hos gruppen skinnbaggar finns både växtätare och rovdjur. De sprutar in matsmältningsvätska i sitt byte och suger sedan i sig det upplösta innehållet.

Trollsländelarvens underläpp är omvandlad till en **fångstmask**. Fångstmasken är invikad under "hakan" och skjuts blötsnabbt ut när ett byte närmar sig.

Förstoring

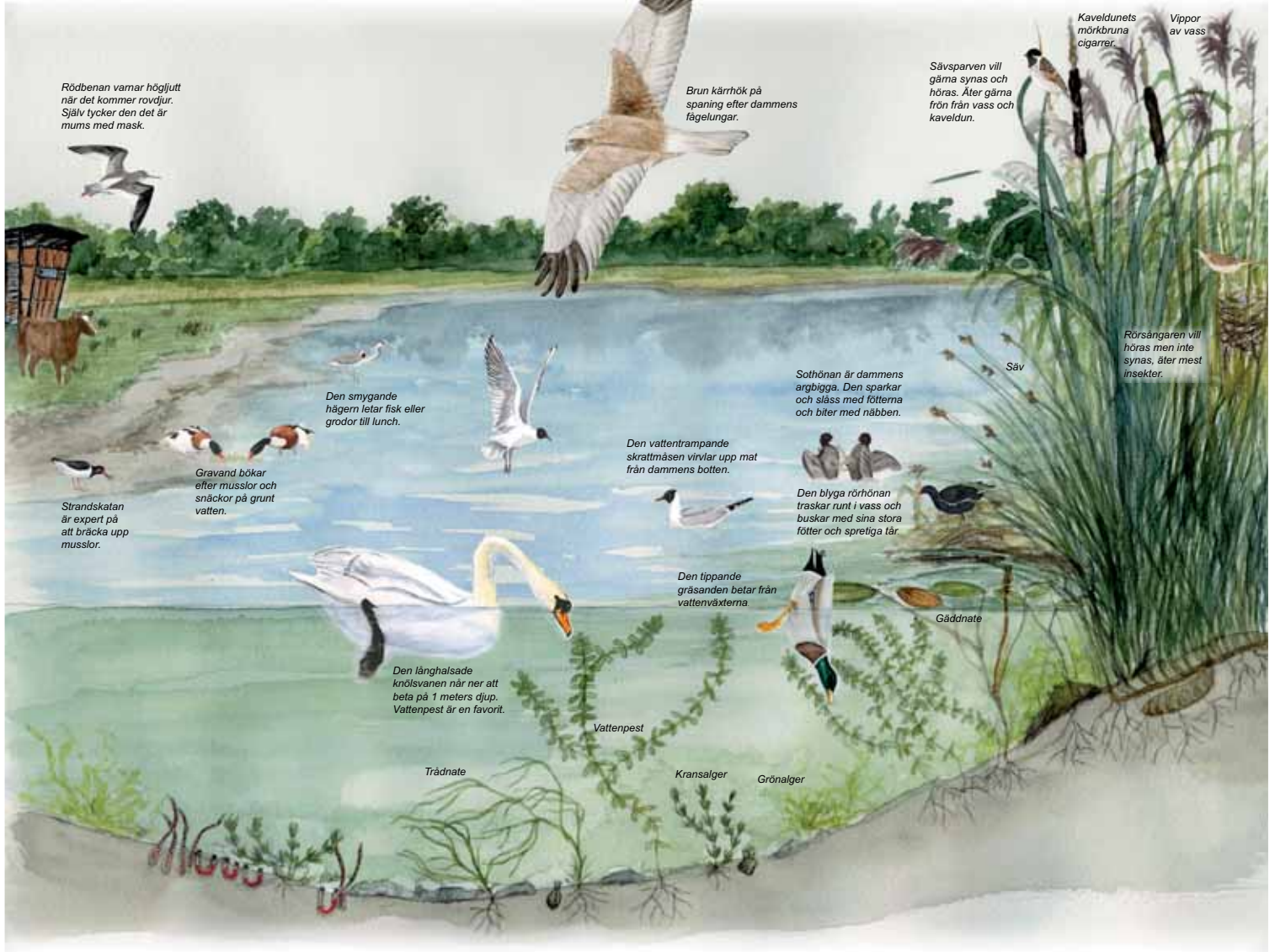
På håll kan **insekternas käkar** se likadana ut. Men om vi zoomar in ser vi att precis som hos däggdjur finns det hos insekterna malande växtätkäkar och vassa rovdjurskäkar.

Uppförstoring: käkarna på en **rovätande insekt**. Jämför med hundens tänder!

Uppförstoring: käkarna på en **växtätande insekt**. Jämför med hästens tänder!

Dammen – ett lyft för fågellivet

Vatten är grunden för allt liv. Inte konstigt att det ryms så mycket liv i vattnet, både ovan och under ytan. Dammen är barnkammare åt insekternas larver. Larverna blir sedan till myggor, knott och olika sländor. Ett smörgåsbord är dukat till fåglarna.

Rödbenan varnar högjutt när det kommer rovdjur. Själv tycker den det är mums med mask.

Brun kärrhök på spaning efter dammens fågelungar.

Sävparven vill gärna synas och höras. Äter gärna frön från vass och kaveldun.

Kaveldunets mörkbruna cigarrer.

Vippor av vass

Den smygande hägern letar fisk eller grodor till lunch.

Sothönan är dammens argbigga. Den sparkar och slåss med fötterna och biter med näbben.

Rörsångaren vill höras men inte synas, äter mest insekter.

Strandskatan är expert på att bräcka upp musslor.

Gravand bökar efter musslor och snäckor på grunt vatten.

Den vattentrampande skratmåsen virvlar upp mat från dammens botten.

Den blyga rörhönan traskar runt i vass och buskar med sina stora fötter och spretiga tår.

Den tippande gräsanden betar från vattenväxterna.

Gäddnate

Den långhalsade knölsvanen når ner att beta på 1 meters djup. Vattenpest är en favorit.

Vattenpest

Trådnete

Kransalger

Grönalger

Det är ett tufft liv i dammen - äta eller ätas, det är frågan. Allt börjar med växterna, sedan växtätarna och sist rovdjuret.

Ibland jagar man samma mat. Fåglarna tycker inte om när det är för många trollsländelarver i dammen; då får de inte ha dagsländelarver och andra godsaker för sig själva.

Varför ser de ut som de gör?

Vadarfot – långa spretande tår, sjunker inte i dyn

Sim- och vadarfot – långa spretande tår och flickar av simhud, traskar på dy och dyker duktigt

Simfot – Simhud mellan tre spretande tår, bra på att simma

Gripfot – en lång baktått att gripa om ett vasstrå

Strandskata

Sothöna

Gräsand

Rörsångare

Picka- och bräcka – som en kofot och pincett

Allätarnäbb – lagom vass och lagom platt

Silar och betar – bred och inte så stark

Snappar och sticker – som en vass pincett